

Babeş - Bolyai Tudományegyetem

Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet

Doceo Egyesület

Tudás és tanulás

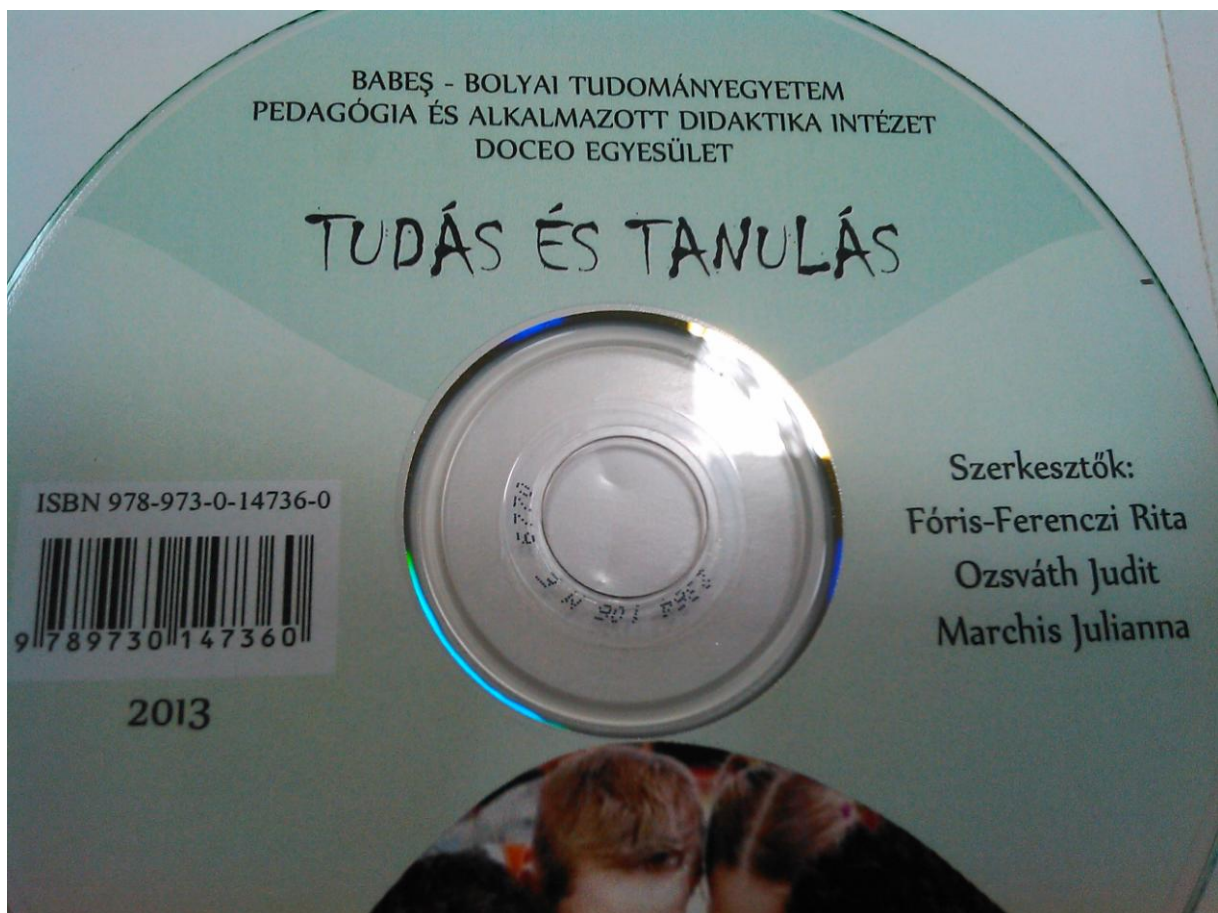
Szerkesztők:

Fóris-Ferenczi Rita

Ozsváth Judti

Marchis Julianna

ISBN 978-973-0-14736-0

Az IKT eszközökkel támogatott oktatás helyzete a Vajdaságban

Az informatika és az IKT eszközök megjelennek az élet minden területén. Manapság nemcsak a szabadidő és a szórakozás kellékei, hanem sok munkafolyamat elengedhetetlen eszközei is.

Ha az iskola feladata az életre való felkészítés, akkor megengedhetetlen, hogy az oktatási intézményeket elhagyó tanulók ne rendelkezzenek olyan rugalmas, és több irányba nyitott kompetenciacsoporthal, amely segíti őket az információs társadalomban való eligazodásban, az információk értékelésében és szűrésében, valamint az IKT eszközök készségszintű használatában. Ez a felhasználói tudás továbbépíthető jellegű kell legyen, valamint alkalmazhatóvá kell váljon új szoftveres (új verziók megjelenésénél) és hardveres környezetben.

A tanulmány próbál egy átfogó és általános képet adni a vajdasági és a szerbiai oktatási rendszerről, informatikatanári és tanítói nézőpontból szemlélve. Elemzések és összehasonlítások segítségével próbálja meghatározni, hogy hol tart Szerbia, és azon belül Vajdaság a digitális kompetenciafejlesztés megvalósításában. Feltárja az informatikai tartalmak megjelenését, valamint az IKT eszközök használatát az általános iskoláktól kezdve a felsőoktatásig. Foglalkozik olyan kiemelten fontos kérdésekkel, mint az informatikai tantárgyak száma és helyzete, az informatika tankönyvek problematikája, az interaktív táblák és táblatípusok elterjedtségével, a tanárok motiváltságával az IKT eszközök használatában és az informatikai jellegű tantárgyak oktatásával a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon. A dolgot olyan felmérések támasztják alá, mint például: az interaktív táblák száma a vajdasági iskolákban (2010), az számítógép és az internet megléte a vajdasági kisdíjak otthonaiban (2009), az informatikai tartalmak elsajátítását befolyásoló faktorok (2011), a tanítók és a tanárok motiváltsága és motiválási lehetőségei az IKT eszközök felhasználásának terén (2011).

Kulcsszavak: IKT eszközök, iskola, informatikai jellegű tantárgyak, interaktív táblák, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Vajdaság

1. Bevezető

Az informatika és az IKT eszközök megjelennek az élet minden területén. Manapság nemcsak a szabadidő és a szórakozás kellékei, hanem sok munkafolyamat elengedhetetlen eszközei is.

Ha az iskola feladata az életre történő felkészítés, akkor megengedhetetlen, hogy az oktatási intézményeket elhagyó tanulók ne rendelkezzenek olyan rugalmas, és több irányban nyitott, kompetenciacsoporthal, amely segítséget nyújt számukra az információs társadalomban történő eligazodásban, az információk értékelésében és szűrésében, valamint az IKT eszközök készségszintű használatában. Ez a felhasználói tudás továbbépíthető jellegű kell hogy legyen, valamint alkalmazhatóvá kell váljon új szoftveres (új verziók megjelenésénél) és hardveres környezetben.

Ha a tanítóképzést vesszük kiindulópontként, akkor megállapíthatjuk, hogy a tanító egy olyan digitális kompetenciacsoporthal kell rendelkezzen, amely elősegíti őt a tanórákra történő hatékony felkészülésben (információgyűjtés, kommunikáció, az előkészülethez szükséges dokumentumok elkészítése), a tanórák hatékony megtartására (PowerPoint bemutató előkészítése, interaktív táblára elkészített oktatóanyag, egyéni munkához szükséges fájlok és dokumentumok elkészítése és átvétele), valamint az oktató-nevelő folyamat kiértékelésére számítógépes eszközök segítségével. Amellett hogy a pedagógus ezeket az eszközöket integráltan használja a mindennapi munkájában, egy másik fontos feladatnak is meg kell megfelelnie: hozzá kell járulnia a diákok digitális kompetenciafejlesztéséhez. Ez azt jelenti, hogy az alapvető szoftver- és hardverismeret mellett alapvető informatika-módszertani ismeretekkel kell rendelkezzen, aminek segítségével átadja ezt a tudást, illetve fejleszti a digitális kompetenciákat.

2. Informatikai tartalmak oktatása Szerbia és a Vajdaság iskoláiban

Az oktatási rendszert Szerbiában és a Vajdaságban az általános iskolák, középiskolák és a felsőoktatási intézmények alkotják. Az általános iskolák 4+4 osztályból állnak, ebből az első négy év osztálytanításból áll (alsó osztályok), a második négy év pedig tantárgytanításból (felső osztályok). Az érettségi adó középiskolákban a tanulmányok 4 évig tartanak. Emellett léteznek 3 éves középiskolák is, amelyek általában szakirányú képzést biztosítanak. A felsőoktatási intézményekben a képzés 3 (főiskolák) vagy 4 évig tart (egyetemek). Az alapképzés után kétéves mesterképzés következik.

* Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Szerbiában az informatikai tartalmak oktatása már az alsó osztályban jelentkezik, a *Játéktól a számítógépig* tantárgy keretein belül. A tantárgy választható az elsőtől a negyedik osztályig, és heti egy órában oktatják. A tantárgy keretein belül a tanulók találkoznak a játék és az anyag fogalmával, majd az informatika alapvető fogalmaival, biztonsági- és viselkedési szabályaival ismerkednek meg. A tantárgy egységei koncentrikus körök formájában ismétlődnek és bővülnek. A tantárgyat általában egy tanító oktatja.

A felső osztályokban az informatika oktatása az *Informatika és számítástechnika* választható tantárgy (heti 1 óra), és a *Műszaki és informatikai oktatás* kötelező tantárgy keretein belül történik (heti 2 óra). A tantárgy programjában a 72 órából 14 informatikai jellegű óra van a 7. osztályban és 18 óra a 8. osztályban. A IKT tartalmak oktatásának legnagyobb hiányossága az, hogy választható tantárgyként jelenik meg, ezért az egymásra épülő tartalmak sem valósulhatnak meg maradéktalanul. Az általános iskolák egyes tárgyainak programjai hiányosak, nem elérhetőek, nem korrelálnak eléggé a többi tantárggyal, és nincs átfedés a különböző tantárgyak között, a tankönyveknek nincs CD mellékletük, és csak nagyon kis mértékben támaszkodnak online tartalmakra.

A középiskolákban az informatika oktatása, óraszámja és az oktatott tartalmak nagyban függenek a középiskola szakirányától. A művészetekkel foglalkozó középiskolákban például csak első évben van informatika, heti 2 órával, az általános gimnáziumban heti 2 órával tanítják az informatikát négy éven keresztül, de egyes természettudományi-informatikai középiskolákban akár 12 óra is lehet hetenént a különböző informatikai tantárgyakból. A középiskolai informatikaoktatás legnagyobb hiányossága az, hogy a tartalmak és a követelményrendszer nem egységes, és nem kompatibilis az ECDL rendszerrel, és csak nagyon kevés középiskolában lehetséges az ECDL vizsgázás, ami – egy standardizált kérdéssorral – valós képet adna az elsajátított tartalmak szintjéről és minőségéről.

Amíg az általános és középiskolák programjait a Szerbiai Oktatási Minisztérium határozza meg, addig a felsőoktatási intézmények a saját programjaikat autonóm módon készítik el, általában intézményen belül, figyelembe véve a szakok arculatát, a saját erőforrásait és az akreditációs lehetőségeket.

A vajdasági magyar közösség (és iskolái) számára meghatározó a Magyar Nemzeti Tanács Oktatásfejlesztési stratégiája, amely a 2010-től 2016-ig terjedő időszak egyik kiemelkedő céljaként említi a digitális kompetenciafejlesztést és az online oktatási tartalmak fejlesztését. Ennek első lépéseként megszületett a MNT Felvételi Felkészítő portál, amely segítséget és letölthető-gyakorolható kérdéssort nyújt a felsőoktatásra készülő tanulók számára.

3. Informatikai tartalmak oktatása az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán

Az 1993-as kormányhatározat elfogadásával Szerbiában egyetemi szintre emelkedett a tanítóképzés, 2006-ban pedig megalakult Szabadkán a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, amely Újvidéki Egyetem égisze alá tartozik (14. kar). Mivel az egyetemi karok autonóm joga az oktatási programok kidolgozása, a többi kar programjait és az általános irányelveket figyelembe véve, lehetőségünk volt egy korszerű informatikai program megalkotására, amely három tantárgy tartalmában egyesül. Ezek heti egy gyakorlati és egy elméleti órából állnak (összesen 30 óra). A tantárgyak a következők:

- informatika alapjai az első szemeszterben (elmélet: számítógéptörténet, hardver- és szoftverismer; gyakorlat: operációs rendszerek, word, excel),
- oktatásinformatika a második szemeszterben (elmélet: a tanítók megváltozott szerepköre az információs társadalomban, prezentációs technológia, internet; gyakorlat: PowerPoint, internet),
- oktatástechnológia a negyedik szemeszterben (elmélet: taneszközök; gyakorlat: multimédiák, OCR szoftverek, honlapszerkesztés, mimio és SMART táblaszoftverek).

Mint ahogy a tartalmak eloszlásából is kiténik, elsősorban a(z) oktatásban) felhasználható tudás és kompetenciák kerülnek előtérbe. Az egyes témakörök lehallgatását ECDL kompatibilis gyakorlati kollokvium követi. A kar korszerű informatikai laborral rendelkezik, megtalálhatóak benne a különböző interaktív táblatípusok, valamint e-learning keretrendszerrel támogatja a hagyományos oktatási környezetet.

4. Az oktatási-informatika kiteljesedéséhez szükséges tárgyi feltételek

Az oktatási-informatika kiteljesedéséhez szükséges IKT eszközök megléte a szerbiai lakosság körében növekvő tendenciát mutat.

1. táblázat: Az IKT eszközök növekedése a Szerb Köztársaságban (forrás: Szerb Statisztikai Hivatal, 2010)

	2007	2008	2009	2010
Számítógép	34,00%	40,80%	46,80%	50,40%
Internet	26,30%	33,20%	36,70%	39,00%
Laptop	nincs adat	5,80%	9,30%	11,20%

A ma használatos egyik legkorszerűbb taneszköz az interaktív tábla. Ezzel az eszközzel a 88 vajdasági iskolából csak 6 rendelkezik – 8,68% (forrás: NÁMESZTOVSZKI 2010). Az utolsó mérésünktől eltelt idő alatt értesültünk arról, hogy néhány iskola még szerzett be interaktív táblát, így aztán valószínűnek tartjuk, hogy a következő mérésünknel ez az arány is növekedni fog.

Interaktív táblákból különböző típusok találhatóak meg az iskolákban: Mimio Xi és a SMART 640 (1 iskola), SMART 640 (1 iskola), Mimio Xi (2 iskola), Wii (2 iskola). A központi irányvonal hiánya a táblák beszerzésekor előreláthatólag kompatibilitási problémákat fog okozni, aminek megoldására egyelőre nem született megoldás.

A tárgyi eszközök számának növekedése a tudásszint és az IKT eszközök használatának a növekedését eredményezi a felnőttek és a kisgyermekek körében is. Ez a növekedés jól látható a rendszeresen internetező lakosság arányából is, ahol Szerbia az egyik vezető szerepét tölti be a régió országai közül.

2. táblázat: A rendszeresen internetező lakosság aránya (forrás: <http://www.internetworldstats.com>, 2010)

	Izland	USA	Magyaro.	Szerbia	Horváto.	Románia	Bosznia
internet	97,60%	77,30%	68,10%	55,90%	50,00%	35,50%	31,20%
facebook	62,40%	42,80%	17,70%	30,50%	30,50%	7,50%	18,90%

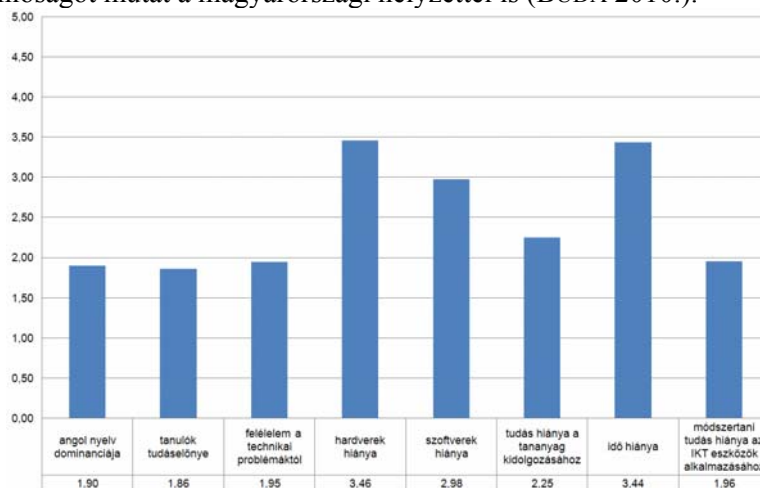
A kisdíjak tudásszintje a Vajdaság általános iskoláiban a tárgyi feltételek javulásával párhuzamosan nő. A kisdíjak számítógéphasználati ismereteit vizsgáló felmérésünk a hároméves ciklusokban jelentős növekedést mutat. Számítógépes ismeret alatt az egér és/vagy a billentyűzet segítségével elvégezhető műveleteket értjük, amely a rajzolás, játszás és az internethasználat köré csoportosult (a felmért tanulók összlétszáma 2321).

3. táblázat: A kisdíjak számítógépes ismeretei a „tud játszani vagy rajzolni” kérdés szerinti százalékos eloszlás (forrás: NÁMESZTOVSZKI 2011)

	2003	2006	2009
2. osztály	54,47%	80,79%	94,96%
3. osztály	67,48%	83,62%	93,10%
4. osztály	65,85%	86,44%	94,95%
átlag	62,60%	83,62%	93,34%

5. Az oktatási-informatika kiteljesedéséhez szükséges lélektani feltételek

Az oktatási informatika kiteljesedése (feltételezéseink szerint a kisdíjak nyitottak az IKT világ irányába) a pedagógustársadalmon múlik. Felmérésünk (amelyben 297 vajdasági pedagógus vett részt) igazolta, hogy a fiatalabb kollégák szívesebben használják az IKT eszközöket az iskolai órák keretében, valamint azt, hogy az eszközök (hardver és szoftver) hiánya mellett a legjelentősebb akadály az idő hiánya. Ez az eredmény hasonlóságot mutat a magyarországi helyzettel is (BUDA 2010.).

1. ábra: Akadályok jelentősége az IKT eszközök használatában (forrás: Glušac, Namestovski, 2011.)

6. Összegzés

Munkánkban informatikatanári és tanítói nézőpontból próbáltunk átfogó és általános képet adni a vajdasági és a szerbiai oktatási rendszerről. Elemzések és összehasonlítások segítségével próbáltuk meghatározni, hogy hol tart Szerbia és azon belül Vajdaság a digitális kompetenciafejlesztés megvalósításában. Feltártuk az informatikai tartalmak megjelenését, valamint az IKT eszközök használatát az általános iskolától kezdve a felsőoktatásig. Vizsgáltuk az informatikai tantárgyak számát és helyzetét, az informatika tankönyvek problematikáját, az interaktív táblák és táblatípusok elterjedtségét, a tanárok motiváltságát az IKT eszközök használatában és az informatikai jellegű tantárgyak oktatásánál.

Felhasznált irodalom

BUDA A. (2010): *Pedagógusok véleménye az IKT eszközök használatáról*. Pedagógusképzés, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 41–53.

Internet World Stats (2010): *World Internet Usage Statistics News*. <http://bit.ly/AKbO5> (Utolsó letöltés: 2010. augusztus 23.)

GLUŠAC, D., NAMESTOVSKI Ž. (2012): *Factors of Teachers' Motivation for Using IT Tools in Serbia* (kézirat).

MAGYAR NEMZETI TANÁCS (2010): *Oktatásfejlesztési Stratégia, 2010–2016*. <http://bit.ly/yqYFEH> (Utolsó letöltés: 2012. január 3.)

NÁMESZTOVSZKI Zs. (2010): A számítógép és az interaktív tábla alkalmazásának módszertani alapelvei az általános iskolában; Korszerű módszertani kihívások. Nemzetközi tudományos konferencia. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, 577–586. <http://bit.ly/Af6pcS> (Utolsó letöltés: 2012. január 3.)

NÁMESZTOVSZKI Zs. (2011): Ikt eszközök a Vajdaságban, mint a tehetséggondozás alapfeltételei és mozgatórugói (Ict tools in Vojvodina as basic conditions for and drivers of talent). *A tehetségek szolgálatában – III. nemzetközi konferencia*, Regionális Szakmai Pedagógus-továbbképző Központ, Magyarkanizsa, 229–234. <http://bit.ly/zBIWux> (Utolsó letöltés: 2012. január 3.)

SZERB KÖZTÁRSASÁGI STATISZTIKAI HIVATAL (2010): *Az IKT eszközök használata a Szerb Köztársaságban* (Употреба информационо- комуникационих технологија у Републици Србији). <http://bit.ly/walFlz> (Utolsó letöltés: 2012. január 3.)